

ISU BERKAITAN KEDUDUKAN ISLAM DALAM PERLEMBAGAAN¹

ISSUES RELATED TO THE POSITION OF ISLAM IN CONSTITUTION

*ⁱShamrahayu binti Abdul Aziz, ⁱⁱNoor Inayah binti Yaakub, ⁱⁱⁱFarahwahida binti Mohd Yusof, ^{iv}Nor Adha binti Abdul Hamid, ^vAzmi bin Hj Harun, ^{vi}Nor Aida binti Sapuan, ^{vii}Mohamad Hafifi bin Hassim, ^{viii}Nur Zulfah binti Md Abdul Salam

ⁱUniversiti Teknologi Mara

^{ii&vi}Kolej Profesional Baitulmal, 55100 Kuala Lumpur, Malaysia

^{iii,vii&viii}Universiti Teknologi Malaysia, 81310 Johor Bahru, Johor, Malaysia

^{iv}Kolej Universiti Islam Selangor, Bandar Seri Putra, 43000 Kajang, Selangor, Malaysia

^vUniversiti Islam Antarabangsa Malaysia, 50728 Kuala Lumpur, Malaysia

*Corresponding Author: Email: srahayu@iium.edu.my

ABSTRAK

Secara holistiknya, peruntukan Perlembagaan bahawa Islam dalam Perlembagaan itu adalah berlainan dengan kefahaman Islam sebagai agama diri seseorang. Mengikut Perlembagaan, Islam yang dimaksudkan itu lebih kepada perkara yang boleh dilakukan dan tidak boleh dilakukan secara pentadbiran. Pelbagai tafsiran terhadap kedudukan Islam dalam Perlembagaan telah menyebabkan salah faham yang perlu dikekang memandangkan bahawa Perlembagaan membenarkan mana-mana penganut agama Islam untuk beramal dengan agamanya selagi ianya tidak membawa isu kemudharatan dan keselamatan. Artikel ini akan mengupas kedudukan Islam dalam Perlembagaan. Beberapa isu lain yang berkaitan akan turut dijelaskan bagi merungkai salah faham berkenaan kedudukan Islam dalam Perlembagaan. Artikel ini menggunakan perundangan utama Malaysia sebagai bahan utama kupasan dan penelitian.

Kata Kunci : Perlembagaan, Islam, kesamarataan.

ABSTRACT

Holistically speaking, on the basis of provisions in the Constitution, Islam as stated in the Constitution varies from Islam as ones religion. Islam as in the Constitution concern with things that can and cannot be conducted administratively. Misinterpretaions on the position of Islam as highlighted in the Constitution have been taken place and must be realigned since there is no question that the Constitution permits any Muslim to practice his religion as long as it does not pose concerns of harm and security. This article discusses the position of Islam

^{1 1} Artikel ini adalah sebahagian dari laporan yang disediakan untuk Pelan Pembangunan Dakwah Malaysia, yang dibiayai oleh YADIM

in the Constitution. Other related issues will also be explained in order to address misunderstandings about the position of Islam in the Constitution. This article applies Malaysia primary sources in elaborating the issues.

PENGENALAN

Islam adalah agama bagi Persekutuan Malaysia. Ini dinyatakan dengan jelas dalam Perkara 3(1) Perlembagaan Persekutuan. Peruntukan yang sama juga menyatakan bahawa agama lain bebas diamalkan dengan aman dan damai di mana-mana tempat di Malaysia. Apakah yang dimaksudkan dengan Islam sebagai agama Persekutuan tidak dijelaskan dalam Perkara 3(1) tersebut. Antara peruntukan yang berkaitan adalah seperti berikut:

- a) Perkara 3(1) – Islam ialah agama bagi Persekutuan; tetapi agama-agama lain boleh diamalkan dengan aman dan damai di mana-mana Bahagian Persekutuan.
- b) Perkara 11(1) – Tiap-tiap orang berhak menganuti dan mengamalkan agamanya dan, tertakluk kepada Fasal (4), mengembangkannya.
- c) Perkara 11(4) – Undang-undang Negeri dan berkenaan dengan Wilayah- Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, Labuan dan Putrajaya, undang-undang persekutuan boleh mengawal atau menyekat pengembangan apa-apa doktrin atau kepercayaan agama di kalangan orang yang menganuti agama Islam.
- d) Perkara 12(2) – Tiap-tiap kumpulan agama berhak menubuhkan dan menyenggarakan institusi-institusi bagi pendidikan kanak-kanak dalam agama kumpulan itu sendiri, dan tidak boleh ada diskriminasi semata-mata atas alasan agama dalam mana-mana undang-undang yang berhubungan dengan institusi-institusi itu atau dalam pentadbiran mana-mana undang-undang itu; tetapi adalah sah bagi Persekutuan atau sesuatu Negeri menubuhkan atau menyenggarakan atau membantu dalam menubuhkan atau menyenggarakan institusi-institusi Islam atau mengadakan atau membantu dalam mengadakan ajaran dalam agama Islam dan melakukan apa-apa perbelanjaan sebagaimana yang perlu bagi maksud itu.
- e) Perkara 150 (6A) – Fasal (5) tidak boleh memperluas kuasa Parlimen mengenai apa-apa perkara hukum Syarak atau adat Melayu atau mengenai apa-apa perkara undang-undang atau adat anak negeri di Negeri Sabah atau Sarawak; dan juga Fasal (6) tidak boleh menjadikan sah mana-mana peruntukan yang tidak selaras dengan peruntukan Perlembagaan ini yang berhubungan dengan apa-apa perkara sedemikian atau berhubungan dengan agama, kewarganegaraan, atau bahasa.²

² Mohd Haris Bin Kasim. (2007). Ulasan Buku : “Islam Dalam Perlembagaan Malaysia”. Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia (JKSM).

Menurut Zainul Rijal Abu Bakar (t.t), pemahaman kebanyakan orang tentang Islam itu adalah sebagai cara hidup (ad-deen), maka Malaysia perlu menjadikan semua warganegara menyantuni Islam sebagai ad-deen.³ Ia sukar diamalkan kerana Islam yang berbentuk pemahaman sebegini tidak wujud semenjak merdeka lagi.

Oleh itu, lebih tepat jika dikatakan Islam sebagai agama Persekutuan dalam konteks pentadbiran dan struktur kenegaraan berpandukan kepada amalan yang diamalkan selama ini. Islam banyak mempengaruhi kehidupan rakyat Malaysia namun ada batasan tertentu yang ditetapkan dalam Perlembagaan itu sendiri.⁴

Agama lain juga boleh diamalkan meskipun Islam itu dinamakan sebagai agama Persekutuan. Ianya tidak memaksa penganut agama lain untuk bertukar agama.⁵

Definisi Kesamarataan Dan Keterangkuman

Menurut Perlembagaan Persekutuan, Bahagian 2, Perkara 8 menyatakan kesamarataan bermaksud seperti berikut :

1. Semua orang adalah sama rata di sisi undang-undang dan berhak mendapat perlindungan yang sama rata di sisi undang-undang.
2. Kecuali sebagaimana yang dibenarkan dengan nyata oleh Perlembagaan ini, tidak boleh ada diskriminasi terhadap warganegara semata-mata atas alasan agama, ras, keturunan, tempat lahir atau jantina dalam mana-mana undang-undang atau dalam pelantikan kepada apa-apa jawatan atau pekerjaan di bawah sesuatu pihak berkuasa awam atau dalam pentadbiran mana-mana undang-undang yang berhubungan dengan pemerolehan, pemegangan atau pelupusan harta atau berhubungan dengan penubuhan atau penjalanan apa-apa pertukangan, perniagaan, profesion, kerjaya atau pekerjaan.
3. Tidak boleh ada diskriminasi yang memihak kepada mana-mana orang atas alasan bahawa dia seorang rakyat Raja bagi mana-mana negeri.
4. Tiada pihak berkuasa awam boleh mendiskriminasikan mana-mana orang atas alasan bahawa dia bermastautin atau menjalankan perniagaan di mana-mana bahagian Persekutuan di luar bidang kuasa pihak berkuasa itu.
5. Perkara ini tidak menidaksahkan atau melarang:
 - a) Apa-apa peruntukan yang mengawal selia undang-undang diri;
 - b) Apa-apa peruntukan atau amalan yang menghadkan jawatan atau pekerjaan yang

³ Zainul Rijal Abu Bakar (T.T) Alquran Dan Masyarakat: Undang-Undang. Kuala Lumpur.

⁴ Zamri Hashim (2018). Kedudukan Islam Wajar Dipertahankan. Berita Harian. Kuala Lumpur.

⁵ Nurkhamimi Zainuddin (2018). Islam Jamin Hak Penganut Agama Lain. Harian Metro. Kuala Lumpur.

berkaitan dengan hal ehwal mana-mana agama, atau sesuatu institusi yang diuruskan oleh sekumpulan orang yang menganuti mana-mana agama, kepada orang yang menganuti agama itu;

- c) Apa-apa peruntukan bagi perlindungan, kesentosaan atau pemajuan orang asli Semenanjung Tanah Melayu (termasuk perizaban tanah) atau perizaban bagi orang asli sesuatu perkadaran yang munasabah daripada jawatan-jawatan yang sesuai dalam perkhidmatan awam;
- d) Apa-apa peruntukan yang menetapkan kemastautinan di sesuatu negeri atau di sebahagian sesuatu negeri sebagai suatu kelayakan bagi pemilihan atau pelantikan kepada mana- mana pihak berkuasa yang mempunyai bidang kuasa hanya di negeri atau di bahagian itu sahaja, atau bagi pengundian dalam pemilihan itu;
- e) Apa-apa peruntukan perlembagaan sesuatu negeri, yang adalah atau yang bersamaan dengan suatu peruntukan yang berkuat kuasa sebaik sebelum hari merdeka;
- f) Apa-apa peruntukan yang menghadkan pengambilan masuk tentera ke dalam Rejimen Askar Melayu kepada orang Melayu.

Keterangkuman pula bermaksud istilah penerimaan dan penghormatan terhadap kepelbagaian keperluan individu dalam sesebuah komuniti dan ianya terjamin, saksama dan seimbang.⁶

Isu Kesamarataan Dan Keterangkuman

Perbincangan mengenai kedudukan bukan Islam memperlihatkan keterbukaan Islam meraikan kewujudan manusia yang berbeza daripada sudut keagamaan.⁷ Elemen kepelbagaian itu adalah program unik ciptaan Allah sebagai satu bentuk aturan dan ketentuan yang ditetapkan berlaku kepada manusia. Hak dan kepentingan penganut agama lain tetap diraikan atas kapasiti mereka sebagai warganegara yang sah. Pelunasan hak itu dilihat sebagai elemen penting yang mampu mengharmonikan hubungan antara bangsa dan agama di negara ini.⁸

Walau bagaimanapun, masih timbul percubaan untuk menuntut dan mempertikaikan hak tertentu atas nama keadilan dan kebebasan asasi. Keadaan menjadi semakin keruh apabila persoalan perkauman turut mengheret isu keagamaan memandangkan sesuatu kaum di Malaysia kebiasaannya disinonimkan dengan agama tertentu. Maka, keharmonian yang dipupuk sejak sekian lama dilihat semakin terhakis disebabkan peranan pihak tidak

⁶ Bahagian Perancang Ekonomi Negeri Pulau Pinang, 2019

⁷ Nazri Muslim (2018). Kedudukan Islam, Raja Melayu Kekal Terpelihara. Berita Harian. Kuala Lumpur

⁸ Khairul Azhar.(2016). Isu Semasa Terhadap Hubungan Sosial Dengan Non Muslim Di Malaysia Daripada Perspektif Hukum Islam. Universiti Malaya Kuala Lumpur.

bertanggungjawab yang gemar memanipulasi pelbagai isu bagi kepentingan sendiri.⁹

Sekiranya tidak diberi perhatian, situasi itu boleh membawa bibit perpecahan yang bakal meruntuhkan benteng keharmonian dan perpaduan dibina selama ini. Mengambil isu rusuhan di kuil Sri Maha Mariamman di USJ 25, Subang Jaya, persoalan yang berlegar dalam pemikiran umum berkisar terhadap ketenteraman awam, kestabilan masyarakat dan hubungan antara kaum.¹⁰

Umat Islam perlu berhati-hati dengan prinsip kesamaan yang diperjuangkan pihak tertentu terutama desakan supaya Perlembagaan Persekutuan diubah bagi mengangkat kesamarataan terhadap semua agama.

Menurut Prof Madya Dr Khalif Muammar A Harris, Pengarah Pusat Kajian Tinggi Islam, Sains dan Peradaban (CASIS) Universiti Teknologi Malaysia (UTM) menyatakan bahawa penjelasan kepada konsep kesamarataan ini perlu dijelaskan dalam konteks yang pelbagai. Antaranya ialah konsep kesamarataan yang boleh diterima Islam iaitu semua manusia perlu diperlakukan dengan saksama di sisi undang-undang. Sebagai contoh, hukuman adil perlu dijatuhkan kepada pesalah tanpa mengira jantina, kedudukan ekonomi, pemimpin atau rakyat.¹¹

Isu kesamarataan ini menjadi semakin besar apabila terdapat kecelaruan dalam memahami makna pluralisme agama. Terdapat segelintir besar umat Islam yang cenderung menyamakan pluralisme agama dengan keterbukaan terhadap kepelbagaian dan sikap toleransi beragama. Mereka berandaian bahawa pluralisme adalah suatu kemestian pada hari ini sebagai satu-satunya alternatif bagi menangani konflik antara umat beragama dan meningkatnya keganasan atas nama agama.¹²

Namun ramai yang mendukung dan mempromosikan idea ini celaru dan gagal memahami makna sebenar pluralisme agama sebagaimana yang dimaksudkan oleh pemikir dan penggagasnya. Terdapat beberapa definisi yang diterima pakai oleh penulis-penulis Barat dan diikuti oleh penulis pluralis Islam iaitu:

1. Pluralisme agama sama dengan kepelbagaian agama.

Umumnya, pluralis Islam menerima definisi ini. Ini boleh dilihat daripada kecenderungan Hussin Mutalib mengertikan pluralisme agama sebagai penerimaan kepelbagaian agama, yang baginya telah dianjurkan oleh Islam. Hal yang sama diutarakan oleh Chandra Muzaffar apabila mengatakan bahawa pluralisme agama adalah kehidupan penganut agama yang pelbagai dalam sebuah masyarakat.

2. Pluralisme agama sinonim dengan dialog antara agama.

⁹ Nurkhamimi Zainuddin (2018). Islam Jamin Hak Penganut Agama Lain. *Harian Metro*. Kuala Lumpur.

¹⁰ *ibid*

¹¹ Latifah Arifin (2018). Hati-Hati Dengan Perjuangan Sama Ratakan Agama. *Berita Harian*. Kuala Lumpur.

¹² Khairul Azhar.(2016). Isu Semasa Terhadap Hubungan Sosial Dengan Non Muslim Di Malaysia Daripada Perspektif Hukum Islam. Universiti Malaya Kuala Lumpur

Definisi ini dilihat lebih lunak. Pluralisme agama dilihat sebagai satu program atau usaha untuk mempromosikan sikap terbuka kepada kepelbagaian dan diharapkan dialog serta persefahaman akan dapat dibina. Namun begitu, keterbukaan ini tidak berhenti setakat itu sahaja kerana kelak, ia akan menuntut penganut setiap agama menerima agama lain sebagai benar mengikut kriteria masing-masing.

3. Pluralisme agama sebagai faham yang menerima keabsahan agama lain. Definisi ini lebih popular di Barat apabila mereka menerimanya sebagai suatu idea atau faham yang menerima semua agama sebagai benar.¹³

Hasilnya, terdapat banyak isu yang berbangkit kesan daripada kemahuan hak sama rata dalam agama. Antaranya ialah :

1. Perancangan penubuhan Suruhanjaya Antara Agama (Inter Faith Commission-IFC)
2. Perancangan penubuhan Suruhanjaya Antara Agama (IFC) bermula apabila Malaysian Consultative Council on Buddhism, Christianity, Hinduism and Sikhism (MCCBCHS) atau Majlis Perundingan Malaysia Agama Buddha, Kristian, Hindu dan Sikh melalui memorandum mereka kepada Majlis Peguam pada 21 Ogos 2001. Penubuhan IRC ini mendapat tentangan masyarakat Islam sehingga tertubuhnya Allied Coordinating Committee of Islamic NGOs (ACCIN). ACCIN melancarkan bantahan besar-besaran terhadap IFC dan NGO Islam turut sama menentang habis-habisan sehingga cadangan penubuhannya ditolak oleh kerajaan..
3. Isu kebebasan beragama (*Religious Freedom*)

Merujuk kepada isu kebebasan beragama di Malaysia, terdapat beberapa perkara mengenainya iaitu mengenai penubuhan kumpulan Artikel 11, murtad, isu tuntutan COMANGO, pertikaian peruntukan perkara 121 (1A), kerajaan langit Ayah Pin dan kes pengikutnya iaitu Kamariah Ali. Kesemua isu ini berkait rapat mengenai tuntutan hak kebebasan beragama.

4. Kalimah Allah

Isu ini berkaitan dengan tuntutan penggunaan kalimah Allah oleh masyarakat bukan Islam. Ia mula menjadi kontroversi apabila akhbar mingguan Herald menuntut Kementerian Dalam Negeri (KDN) membenarkan penggunaan kalimah Allah dalam penerbitan akhbarnya. Isu tuntutan ini menjadi kebanggaan kepada umat Islam kerana dikhuatiri akan mengelirukan masyarakat.

5. Perkongsian perayaan dan acara keagamaan

Isu berkongsi perayaan dan keagamaan berbangkit apabila Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Kebangsaan kali ke-68 pada 12 April 2005 telah mengeluarkan garis panduan

¹³ Khalif Muammar A. Harris (2015). Islam Dan Pluralisme Agama: Memperkukuh Tauhid Pada Zaman Kekeliruan. Dewan Bahasa Dan Pustaka.

orang Islam turut merayakan hari kebangsaan agama orang bukan Islam. Garis panduan tersebut dikeluarkan untuk diguna pakai oleh masyarakat Islam terutamanya pemimpin-pemimpin agama ini apabila menghadiri majlis perayaan dan keagamaan agar dapat membezakan upacara-upacara yang bertentangan dengan akidah Islam.

6. Isu pengharaman yoga.

Isu pengharaman yoga menjadi polemik apabila fatwa dikeluarkan oleh Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Kebangsaan bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia kali ke 83 yang bersidang pada 22-24 Oktober 2008. Jawatankuasa Fatwa Kebangsaan melarang masyarakat Islam mengamalkan yoga yang mempunyai unsur-unsur agama Hindu seperti amalan fizikal, unsur-unsur keagamaan, mantera dan pemujaan bagi tujuan tertentu seperti mendapatkan ketenangan dan kemuncaknya, penyatuan diri dengan Tuhan atau tujuan-tujuan lain. Amalan ini tidak sesuai dan boleh merosakkan akidah seorang Muslim. Disebabkan itu, masyarakat Muslim dilarang untuk mengamalkannya.¹⁴

Tidak memahami inti pati perundangan mendorong umat Islam terpengaruh dengan fahaman kesamarataan. dan keterangkuman agama. Seolah-olah ada berlaku diskriminasi, pengabaian dan penganiayaan dalam pelbagai isu terutamanya kesamarataan hak antara wanita dengan lelaki, pembahagian harta pusaka mengikut hukum faraidh, poligami, nafkah selepas bercerai serta kebebasan berpakaian yang bukan lagi propaganda Barat atau Non-Muslim, sebaliknya meracuni pemikiran umat Islam sehingga menyebabkan perpecahan akibat lantang mengkritik apa yang sudah termaktub dalam al-Quran dan Sunnah (Haslina Ibrahim (t.t).

Pemerintah hari ini sewajarnya berusaha membawa perubahan terhadap perbahasan isu serta hukum berkaitan kenegaraan dan kewarganegaraan. Islam menetapkan peruntukan khusus berkaitan hak kewarganegaraan meliputi semua pihak meskipun berlainan agama. Islam juga melarang sebarang bentuk pencerobohan dan pelanggaran terhadap hak mana-mana individu yang dijamin dalam Islam.

Firman Allah dalam Surah al-Hujurat, ayat 9 bermaksud: “Dan sekiranya sekumpulan manusia itu menindas kumpulan yang lain maka perangilah orang-orang yang menganiaya itu sehingga mereka kembali mengikut perintah Allah.”

Islam tidak menjadikan perbezaan agama sebagai faktor mempengaruhi pembinaan dasar itu. Golongan bukan Islam turut diraikan serta diletakkan pada tempat sewajarnya selaras dengan kedudukan mereka sebagai manusia. Keperluan untuk mengharmonikan masyarakat Madinah yang dilatari kepelbagaian agama dan etnik ketika itu menjadi tugas penting pertama yang perlu diselesaikan oleh Baginda.

¹⁴ Earnie Elmie, Kamarudin Salleh & Nur Farhana (2018). Perkembangan Awal Pluralisme Agama Di Malaysia. Universiti Kebangsaan Malaysia.

Dari sudut lain, Islam turut menjamin hak golongan bukan Islam di mana mereka turut memperoleh hak sama sebagaimana orang Islam. Antara hak kebebasan paling penting dalam menerajui prinsip itu adalah berkaitan kebebasan beragama. Islam memberikan kebebasan kepada setiap warga bukan Islam menganut dan mengamalkan ajaran mereka tanpa sebarang paksaan untuk menukarnya kepada agama Islam. Sebagaimana dinyatakan dalam Surah al-Baqarah ayat 256:

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ [البقرة: 256]

Maksudnya : “Tiada paksaan dalam agama. Sesungguhnya jelas jalan yang benar daripada jalan yang batil.”

Selain itu, bukan Islam diberikan kebebasan berfikir dan mengeluarkan pandangan. Namun, kebebasan itu tidak bersifat mutlak sebaliknya perlu diterima dengan penuh tanggungjawab serta tidak disertai pembohongan, fitnah, propaganda dan subversif.

Analisis dan Perbincangan

Sempadan Kuasa Negeri, Ketinggian Perlembagaan Dan Kedaulatan Undang-Undang

Bagi memahami dengan lebih jelas kaitan kedudukan Islam dalam perlembagaan dengan kuasa di bawah negeri adalah perlu untuk melihat sempadan kuasa negeri, dan perkaitan dengan perlembagaan dan kedaulatan undang-undang itu sendiri.

Malaysia adalah sebuah Persekutuan, iaitu sebuah negara gabungan 13 buah negeri-negeri iaitu Johor, Melaka, Pahang, Selangor, Perak, Kedah, Perlis, Kelantan, Terengganu, Pulau Pinang, Negeri Sembilan, Sabah dan juga Sarawak. Tiga Wilayah Persekutuan dibentuk dalam sistem pentadbiran secara Persekutuan ini iaitu, Kuala Lumpur, Putrajaya dan Labuan. Sebagai sebuah negara Persekutuan, Malaysia mempunyai ciri-ciri tertentu, termasuk pembahagian kuasa dan persempadanan. Persempadanan ini bukan sahaja dalam persempadanan geografi, tetapi juga termasuk, dalam konteks tulisan ini, persempadanan kuasa bagi negeri-negeri yang membentuk Persekutuan dan Persekutuan secara umum. Perlembagaan Persekutuan menyediakan peruntukan tertentu dalam persempadanan kuasa perundangan, eksekutif dan kehakiman antara negeri-negeri. Penulisan-penulisan berkenaan Sistem Persekutuan di Malaysia menyatakan persempadanan kuasa juga bermaksud pembahagian dan juga bidang kuasa antara negeri-negeri dan Persekutuan.

Perlembagaan Persekutuan Undang-Undang Tertinggi

Bagi tujuan membentuk negara Persekutuan, Malaysia mempunyai sebuah Perlembagaan bertulis yang menjadi rujukan dan kerangka pentadbiran negara secara umum. Sebagai undang-undang bertulis, Perlembagaan Persekutuan secara langsung telah menjadi undang-

undang utama atau tertinggi negara. Perkara ini dinyatakan dalam Perlembagaan Persekutuan itu sendiri melalui Perkara 4. Secara ringkasnya, maksud Perlembagaan Persekutuan sebagai undang-undang tertinggi ialah;

1. Semua undang-undang yang diluluskan selepas merdeka hendaklah selaras dan akan menjadi tidak sah sekiranya bercanggah dengan Perlembagaan Perlembagaan Persekutuan (Perkara 4)
2. Bagi undang-undang yang diluluskan sebelum merdeka, undang-undang tersebut hendaklah melalui proses modifikasi bagi menjadikannya selaras dengan Perlembagaan dan mahkamah hendaklah menerima undang-undang tersebut dan tidak boleh mengisytiharkan undang-undang sebelum merdeka itu tidak sah; (Perkara 162) dan
3. Semua dasar pentadbiran negara yang diluluskan oleh mana-mana pihak hendaklah selaras dengan Perlembagaan dan tidak boleh bercanggah dengan mana-mana peruntukan di dalamnya. Prinsip ini diandaikan terhasil daripada kuasa mahkamah untuk melaksanakan kuasa semakan undang-undang sekiranya terdapat pihak yang mempersoalkan keesahannya di sisi Perlembagaan.

Justeru, bagi tujuan tulisan, sebagai undang-undang tertinggi, Perlembagaan Persekutuan menjadi rujukan dalam persempadanan kuasa perundangan, eksekutif dan mahkamah antara negeri dan Persekutuan.

Setelah menegakkan kedudukan Perlembagaan Persekutuan sebagai undang-undang tertinggi negara, maka bagi menjamin peraturan yang ada dalam Perlembagaan semuanya dipatuhi, ia dikukuhkan lagi dengan prinsip kedaulatan undang-undang. Bahasa ringkasnya, kedaulatan undang-undang bermakna, semua pihak, agensi kerajaan serta rakyat keseluruhannya adalah terikat oleh undang-undang dan wajib mematuhi. Undang-undang dalam konteks ini merujuk kepada semua undang-undang yang sedang diterima pakai, sama ada dalam bentuk undang-undang bertulis seperti sebuah Akta, iaitu undang-undang yang diluluskan oleh Parlimen, atau enakmen, iaitu undang-undang yang diluluskan oleh Dewan Perundangan Negeri di negeri-negeri. Tiga elemen asas dalam prinsip kedaulatan undang-undang ialah:

1. Tiada kuasa yang boleh dilaksanakan secara sewenang-wenangnya;
2. Kuasa budi bicara yang terhad; dan
3. Kedudukan sama rata di sisi undang-undang

Perkembangan terkini, mahkamah, Parlimen dan pakar undang-undang perlembagaan menghuraikan konsep dan pengertian kedaulatan undang-undang yang disebut sebagai Prinsip Moden Kedaulatan Undang-Undang. Prinsip kedaulatan undang-undang moden atau baharu ini menyatakan bahawa semua undang-undang hendaklah berkesan ke hadapan, iaitu hendaklah berkuat kuasa bagi penguatkuasaan masa depan dan tidak ada undang-undang

retrospektif, di mana undang-undang memberi kesan terkebelakang. Beberapa lagi prinsip utama di bawah konsep kedaulatan undang-undang ialah, undang-undang hendaklah stabil, tidak mudah dan tidak berubah, badan kehakiman yang bebas, pemakaian prinsip semakan kehakiman dan kebebasan asasi. Di samping itu, prinsip yang lebih terkini dalam konsep kedaulatan undang-undang ialah mahkamah juga harus mudah diakses oleh masyarakat, prosesnya tidak mahal dan terbuka kepada orang ramai.

Oleh itu, ringkasnya, kedaulatan undang-undang mengandungi prinsip bahawa semua orang dan institusi tertakluk dan bertanggungjawab kepada undang-undang yang sedang dikuatkuasakan. Ia membawa maksud pentadbiran yang berlandaskan undang-undang; bukan yang dipelopori oleh pemerintah semata-mata. Maka di bawah konsep kedaulatan undang-undang membawa maksud akauntabiliti kerajaan, akses yang sama ke muka pengadilan, badan kehakiman yang cekap dan undang-undang yang jelas, umumnya stabil dan perlindungan hak asasi manusia.

Berkaitan konsep kedaulatan undang-undang dan prinsip pentadbiran Islam, keduanya tidak jauh beza. Islam meletakkan garis panduan jelas kepada tanggungjawab pemerintah dan rakyat. Sebagai contoh ketara, Islam mensyariatkan perbincangan dalam konsep syura. Islam meletakkan tanggungjawab pemerintah untuk menghormati yang diperintah dengan meletakkan hak-hak tertentu dan juga tanggungjawab pemerintah untuk taat kepada perintah Allah. Oleh itu, semua prinsip dalam konsep kedaulatan undang-undang itu wujud dalam sistem pentadbiran Islam.

Sempadan Kuasa

Secara umumnya, sempadan kuasa negeri di bawah Perlembagaan Persekutuan adalah berada dalam ruang lingkup bidang kuasa yang dipunyai oleh negeri. Berkaitan konteks kuasa perundangan, pembahagian kuasa antara negeri dan persekutuan diperuntukan di bawah Perkara 74, yang dibaca secara bersama dengan Jadual Kesembilan Perlembagaan Persekutuan. Bagi kuasa eksekutif, ia milik pihak yang mempunyai kuasa perundangan. Sekiranya kuasa perundangan tersebut berada di bawah kuasa negeri, maka negeri mempunyai kuasa bagi pelaksanaannya. Begitulah juga dengan Persekutuan. Sekiranya kuasa membuat undang-undang itu berada di bawah Parlimen, maka pihak Persekutuan yang mempunyai kuasa pelaksanaan atau kuasa eksekutif. Perkara ini dapat dilihat dalam Perkara 80 Perlembagaan Persekutuan.

Walaupun begitu, dalam beberapa perkara, dan bagi tujuan-tujuan tertentu, Perlembagaan Persekutuan memberikan kuasa kepada Parlimen untuk membuat undang-undang dalam Perkara yang berada di bawah kuasa negeri. Perkara ini boleh dilihat pada Perkara 76 dan 76A Perlembagaan Persekutuan.

Isu berkaitan Sempadan Kuasa Negeri

Mengikut struktur atau kerangka Perlembagaan Persekutuan, Islam merupakan urusan negeri, terletak di bawah kuasa negeri, dengan Badan Perundangan sebagai penggubal undang-undang berkaitan Islam sebagaimana dalam Senarai Negeri Jadual Kesembilan dan Sultan atau Raja sebagai Ketua Agama Islam. Walaupun begitu, atas kapasiti sebagai Ketua Agama, Raja-Raja boleh membenarkan Yang di-Pertuan Agong mewakilinya melalui Majlis Raja-Raja, boleh memperluaskan apa-apa perbuatan, amalan atau upacara berkaitan Islam ke seluruh negara.

Kedudukan ini dapat difahami melalui peruntukan Perkara 3(2) yang menyatakan seperti berikut:

Di dalam tiap-tiap negeri selain negeri-negeri yang tidak mempunyai Raja, kedudukan Raja sebagai Ketua Agama Islam di negerinya mengikut cara dan setakat yang diakui dan ditetapkan oleh Perlembagaan Negeri itu, dan, tertakluk kepada Perlembagaan itu, segala hak, keistimewaan, prerogatif dan kuasa yang dinikmati olehnya sebagai Ketua Agama Islam, tidaklah tersentuh dan tercacat; tetapi dalam apa-apa perbuatan, amalan atau upacara yang berkenaan dengannya Majlis Raja-Raja telah bersetuju bahawa perbuatan, amalan atau upacara itu patut diperluas ke seluruh Persekutuan, setiap Raja lain hendaklah atas sifatnya sebagai Ketua Agama Islam membenarkan Yang di-Pertuan Agong mewakilinya.

Ekoran daripada kedudukan Islam sebagai sebahagian daripada urusan negeri-negeri dan tertakluk kepada peruntukan Perlembagaan negeri, maka dalam struktur pembahagian kuasa perundangan antara Persekutuan dan negeri-negeri, Perkara 74 menyebut dalam tajuknya: Hal perkara undang-undang Persekutuan dan negeri,

1. Tanpa menjejaskan apa-apa kuasa untuk membuat undang-undang yang diberikan kepadanya oleh mana-mana Perkara lain, Parlimen boleh membuat undang-undang mengenai apa-apa perkara yang disebut satu persatu dalam Senarai Persekutuan atau Senarai Bersama (iaitu Senarai Pertama atau Ketiga yang dinyatakan dalam Jadual Kesembilan).
2. Tanpa menjejaskan apa-apa kuasa untuk membuat undang-undang yang diberikan kepadanya oleh mana-mana Perkara lain, Badan Perundangan sesuatu negeri boleh membuat undang-undang mengenai apa-apa perkara yang disebut satu persatu dalam Senarai negeri (iaitu Senarai Kedua yang dinyatakan dalam Jadual Kesembilan) atau Senarai Bersama.
3. Kuasa untuk membuat undang-undang yang diberikan oleh Perkara ini boleh dijalankan tertakluk kepada apa-apa syarat atau sekatan yang dikenakan oleh Perlembagaan ini mengenai mana-mana perkara tertentu.

4. Jika ungkapan am dan juga ungkapan khusus digunakan pada memperihalkan mana-mana perkara yang disebut satu persatu dalam Senarai-Senarai yang dinyatakan dalam Jadual Kesembilan maka keluasan ungkapan am itu tidak boleh dikira sebagai dihadkan oleh ungkapan khusus itu.

Secara ringkasnya Perkara 74 Perlembagaan Persekutuan yang dipetik di atas memberi maksud bahawa setiap Badan Perundangan (Parlimen dan Dewan Undangan Negeri) mempunyai kuasa dan bidang kuasa masing-masing mengikut ketetapan yang dimuatkan dalam Jadual Kesembilan Perlembagaan Persekutuan. Sekiranya suatu perkara itu diletakkan dalam Senarai Persekutuan, maka hanya Parlimen yang boleh menggubal undang-undang berkenaannya dan sekiranya suatu perkara itu diletakkan dalam Senarai Negeri, maka hanya negeri yang berkuasa untuk menggubal undang-undang berkenaannya.

Namun begitu, pada permulaan frasa pada peruntukan 74(1) dan (2) ada dinyatakan “Tanpa menjejaskan apa-apa kuasa untuk membuat undang-undang yang diberikan kepadanya oleh mana-mana perkara lain,..”. Ayat ini boleh dimaksudkan bahawa pembahagian kuasa antara Persekutuan dan negeri tidaklah sepenuhnya bergantung kepada Perkara 74 ini. Frasa ini boleh ditafsirkan sebagai, sekiranya terdapat peruntukan lain dalam Perlembagaan Persekutuan yang memberikan kuasa kepada mana-mana Badan Perundangan untuk membuat undang-undang berkenaan suatu perkara yang bukan dalam Senarai masing-masing, maka ia masih dibolehkan.

Fasal (3) pula menyentuh tentang kemungkinan wujudnya syarat-syarat yang boleh dikenakan oleh Perlembagaan dalam proses membuat undang-undang.

Seiringan dengan peruntukan Perkara 74 ini, maka wujudlah Jadual Kesembilan Perlembagaan Persekutuan. Sebagaimana kehendak dalam Perkara 74 itu, Jadual Kesembilan ini dibahagikan kepada tiga Senarai Utama, iaitu Senarai I (Senarai Persekutuan) yang menyenaraikan perkara-perkara di bawah bidang kuasa perundangan bagi Persekutuan; Senarai II (Senarai Negeri) yang menyenaraikan perkara-perkara di bawah bidang kuasa perundangan negeri, dan: Senarai III (Senarai Bersama) yang menyenaraikan perkara-perkara yang berada di bawah bidang kuasa kedua-dua, Persekutuan dan negeri-negeri.

Perkara 76 memberikan kepada Parlimen kuasa untuk membuat undang-undang bagi maksud perkara yang ada dalam Senarai Negeri. Perkara 76 menyatakan seperti berikut:

Perkara 76. Kuasa Parlimen untuk membuat undang-undang bagi negeri-negeri dalam hal-hal tertentu.

- (1) Parlimen boleh membuat undang-undang mengenai apa-apa perkara yang disebut satu persatu dalam Senarai Negeri, tetapi hanya seperti yang berikut sahaja, iaitu:
 - (a) bagi maksud melaksanakan apa-apa triti, perjanjian atau konvensyen antara Persekutuan dengan mana-mana negara lain, atau apa-apa keputusan sesuatu organisasi antarabangsa yang dianggotai oleh Persekutuan; atau

- (b) bagi maksud menggalakkan keseragaman undang-undang antara dua negeri atau lebih; atau
 - (c) jika diminta sedemikian oleh Dewan Undangan mana-mana negeri.
- (2) Tiada undang-undang boleh dibuat menurut perenggan (a) Fasal (1) mengenai apa-apa perkara mengenai hukum Syarak atau adat orang Melayu atau mengenai apa-apa perkara tentang undang-undang atau adat anak negeri di Negeri Sabah dan Sarawak dan tiada Rang Undang-Undang bagi suatu undang-undang di bawah perenggan itu boleh dibawa di dalam mana-mana satu Majlis Parlimen sehingga Kerajaan mana-mana negeri yang berkenaan telah dirundingi.
- (3) Tertakluk kepada Fasal (4), sesuatu undang-undang yang dibuat menurut perenggan (b) atau perenggan (c) Fasal (1) tidak boleh berkuat kuasa di mana-mana negeri sehingga undang-undang itu telah diterima pakai melalui suatu undang-undang yang dibuat oleh Badan Perundangan Negeri itu, dan selepas itu hendaklah disifatkan sebagai suatu undang-undang negeri dan bukan suatu undang-undang persekutuan, dan boleh dipinda atau dimansuhkan sewajarnya melalui suatu undang-undang yang dibuat oleh Badan Perundangan itu.
- (4) Parlimen boleh, hanya bagi maksud memastikan keseragaman undang-undang dan dasar, membuat undang-undang mengenai pemegangan tanah, perhubungan antara tuan tanah dengan penyewa, pendaftaran hakmilik dan surat ikatan yang berhubungan dengan tanah, pindah hakmilik tanah, gadai janji, pajakan dan gadaian berkenaan dengan tanah, isemen dan hak dan kepentingan lain mengenai tanah, pengambilan tanah dengan paksa, perkadaran dan penilaian tanah, dan kerajaan tempatan; dan Fasal (1)(b) dan (3) tidaklah terpakai bagi mana-mana undang-undang yang berhubungan dengan mana-mana perkara itu.

Sekiranya dirujuk kepada Perkara 74, ia seakan meletakkan Islam secara eksklusif di bawah kuasa negeri yang penggubalan undang-undang berkaitannya hendaklah dilakukan oleh Dewan Undangan Negeri. Badan Perundangan Persekutuan, iaitu Parlimen tidak mempunyai kuasa dan seterusnya tidak boleh membuat undang-undang berkaitan perundangan Islam di negeri-negeri (kecuali Wilayah-Wilayah Persekutuan). Sekiranya Parlimen membuat undang-undang berkaitan Islam (kecuali bagi Wilayah-Wilayah Persekutuan) maka undang-undang itu boleh diisytiharkan tidak sah. Dewan Undangan Negeri pula tidak boleh membuat undang-undang yang disenaraikan dalam Senarai Persekutuan. Sekiranya Dewan Undangan Negeri membuat undang-undang mengenai perkara-perkara tersebut (kecuali sekiranya dibenarkan oleh Parlimen melalui peruntukan Perkara 76A) maka undang-undang tersebut boleh diisytihar sebagai tidak sah.

Walau apa pun implikasi umum peruntukan 74 itu sendiri, melalui frasa di awal Perkara 74(1) dan (2) yang menyebut, “Tanpa menjejaskan apa-apa kuasa untuk membuat undang-undang yang diberikan kepadanya oleh mana-mana Perkara lain...”, bermaksud Perlembagaan boleh memberikan kuasa menggubal undang-undang kepada mana-mana

Badan Perundangan mengenai apa-apa perkara yang dinyatakan oleh Perlembagaan itu sendiri. Maka boleh dirumuskan bahawa, pembahagian kuasa antara Persekutuan dan negeri sebagaimana dalam Perkara 74 itu adalah tidak muktamad. Ini kerana Perkara 74 juga boleh dibaca dengan mana-mana peruntukan lain yang menyatakan tentang kuasa menggubal undang-undang oleh mana-mana Badan Perundangan. Sebagai contohnya, Butiran 1, Senarai Negeri, Jadual Kesembilan Perlembagaan Persekutuan itu menyatakan,

Kecuali bagi Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, Labuan dan Putrajaya, hukum Syarak dan undang-undang diri dan keluarga bagi orang yang menganut agama Islam, termasuk hukum Syarak yang berhubungan dengan pewarisan, berwasiat dan tidak berwasiat, pertunangan, perkahwinan, perceraian, mas kahwin, nafkah, pengangkatan, kesahatarafan, penjagaan, alang, pecah milik dan amanah bukan khairat; Wakaf dan takrif serta pengawalseliaan amanah khairat dan agama, pelantikan pemegang amanah dan pemerbadanan orang berkenaan dengan derma kekal agama dan khairat, institusi, amanah, khairat dan institusi khairat Islam yang beroperasi keseluruhannya di dalam negeri; adat Melayu; zakat, fitrah dan baitulmal atau hasil agama Islam yang seumpamanya; masjid atau mana-mana tempat sembahyang awam untuk orang Islam, pewujudan dan penghukuman kesalahan yang dilakukan oleh orang yang menganut agama Islam terhadap perintah agama itu, kecuali berkenaan dengan perkara yang termasuk dalam Senarai Persekutuan; keanggotaan, susunan dan Prosedur mahkamah Syari'ah, yang hendaklah mempunyai bidang kuasa hanya ke atas orang yang menganut agama Islam dan hanya berkenaan dengan mana-mana perkara yang termasuk dalam perenggan ini, tetapi tidak mempunyai bidang kuasa berkenaan dengan kesalahan kecuali setakat yang diberikan oleh undang-undang persekutuan; mengawal pengembangan doktrin dan kepercayaan di kalangan orang yang menganut agama Islam; penentuan perkara mengenai hukum dan doktrin Syarak dan adat Melayu.

Peruntukan dalam huruf condong merupakan perkara yang berkaitan Undang-undang kesalahan terhadap perintah agama Islam, prosedur bagi pelaksanaan undang-undang berkaitan kesalahan Syari'ah yang dibicarakan di mahkamah Syari'ah serta bidang kuasa mahkamah Syari'ah.

Maka, atas sebab inilah perlu difahami apabila dianalisis peruntukan tersebut terdapat lapan perkara penting yang perlu diperhalusi dalam membincangkan tentang aspek-aspek berkaitan usul pindaan kepada Akta 355.

Pertama, Negeri-negeri dijamin dengan kuasa dan bidang kuasa berkaitan dengan undang-undang Islam; Hukum Syarak dan Undang-Undang Peribadi dan Keluarga

Kedua, Hukum Syarak, Undang-Undang Peribadi dan Keluarga terletak di bawah bidang kuasa negeri dan seterusnya dilaksanakan di mahkamah Syari'ah.

Ketiga, Badan Perundangan Negeri diberi kuasa untuk menggubal atau mewujudkan kesalahan dan hukuman Syari'ah mengikut perintah agama Islam.

Keempat, Badan Perundangan Negeri juga diberi kuasa untuk mewujudkan mahkamah Syari'ah bagi mengendalikan semua perkara berkaitan agama Islam.

Kelima, Badan Perundangan Negeri tidak boleh menggubal kesalahan dan hukuman ke atas perkara-perkara yang berada dalam Senarai Persekutuan.

Keenam, Undang-undang negeri mengenai kesalahan dan hukuman Syari'ah hanya terpakai ke atas orang-orang Islam sahaja.

Ketujuh, Parlimen diberikan kuasa untuk menggubal peruntukan berkaitan bidang kuasa mahkamah Syari'ah atas perkara berkaitan kesalahan.

Kelapan, oleh kerana Parlimen diberikan kuasa untuk menggubal peruntukan berkaitan bidang kuasa mahkamah Syari'ah berkaitan kesalahan, maka mahkamah hanya mempunyai bidang kuasa ke atas kesalahan setakat yang diberikan oleh undang-undang persekutuan sahaja.

Berdasarkan kepada lapan isu di atas, dalam perenggan-perenggan seterusnya ini isu-isu penting yang perlu difahami dengan lebih terperinci akan turut dikupas seperti berikut:

Perkara pertama yang perlu diambil perhatian ialah, bidang kuasa negeri- negeri berkaitan hal ehwal Islam adalah jelas dan tidak dapat dinafikan. Kesannya ialah Parlimen tidak boleh dalam apa jua keadaan menggubal undang-undang berkaitan Islam, walaupun Islam hanyalah satu perkara yang bersampingan (incidental matters) dalam perundangan; Parlimen hanya boleh menggubal undang-undang mengenai Islam untuk Wilayah-Wilayah Persekutuan sahaja.

Perkara ini telah diperjelas oleh keputusan dalam kes *Mamat bin Daud M & Ors. v. Government of Malaysia*¹⁵, yang mana seksyen 298A Kanun Keseksaan telah diisytiharkan sebagai tidak sah atau tidak berperlembagaan (unconstitutional) kerana Parlimen membuat undang-undang mengenai Islam, iaitu perkara yang berada dalam bidang kuasa negeri.

Perkara kedua ialah berkenaan skop undang-undang yang boleh dibuat oleh Dewan Undangan Negeri. Umumnya, adalah jelas bahawa negeri mempunyai kuasa perundangan berkaitan Hukum Syarak atau Undang-Undang Islam, Undang- Undang Peribadi dan Keluarga. Perkataan Hukum Syarak amat luas pengertiannya. Ia merangkum kesemua perkara berkaitan perundangan Islam. Begitu juga dengan maksud istilah undang-undang diri. Namun begitu, skop undang-undang diri akan menjadi sempit sekiranya ia hanya difahami menurut perspektif yang sempit, atau apabila ia dianggap sebagai satu penambahan kepada undang-undang keluarga.

Bagi maksud hal-hal bukan berkaitan kesalahan, atau dipanggil sebagai hal- hal sivil

¹⁵ [1988] 1 MLJ 119

atau dalam bahasa undang-undang yang digunakan di mahkamah Syari'ah, mal, terdapat beberapa perkara yang disebut satu persatu dengan harfiah dalam Butiran 1. Terdapat dua puluh empat perkara, antara lain, termasuklah, pewarisan, sama ada terdapat wasiat ataupun tiada berwasiat, pertunangan, perkahwinan, perceraian, mas kahwin, nafkah, pengangkatan, kesahatarafan, penjagaan, alang (hadiah atau pemberian), pecah milik, amanah bukan khairat, wakaf, takrif amanah khairat, pengawalseliaan amanah khairat, pelantikan pemegang amanah, pemerdananan orang berkenaan dengan derma kekal bagi agama, institusi khairat, adat Melayu, zakat, fitrah, baitulmal, hasil agama Islam dan masjid atau tempat sembahyang awam orang Islam.

KESIMPULAN

Perbincangan di atas memperlihatkan bahawa terdapat beberapa cabang penting yang harus difahami bagi memberikan definisi kukuh terhadap kedudukan Islam dalam Perlembagaan. Artikel ini cuba untuk mengaitkan kuasa berkaitan hukum syarak dan urusan Islam secara umumnya berada di negeri-negeri, maka usaha penyeragaman dan usaha dakwah mempunyai cabaran perundangan. Walaupun begitu, Perlembagaan Persekutuan menyediakan jalan yang jelas untuk usaha penyeragaman. Antara lain, terdapat penyelesaian yang boleh dilaksanakan secara pentadbiran dan juga perundangan

RUJUKAN

Perlembagaan Persekutuan

Earnie Elmie, Kamarudin Salleh & Nur Farhana (2018). *Perkembangan Awal Pluralisme Agama Di Malaysia*. Universiti Kebangsaan Malaysia.

Khairul Azhar.(2016). *Isu Semasa Terhadap Hubungan Sosial Dengan Non Muslim Di Malaysia Daripada Perspektif Hukum Islam*. Universiti Malaya Kuala Lumpur.

Khalif Muammar A. Harris (2015). *Islam Dan Pluralisme Agama: Memperkukuh Tauhid Pada Zaman Kekeliruan*. Dewan Bahasa Dan Pustaka

Latifah Arifin (2018). *Hati-Hati Dengan Perjuangan Sama Ratakan Agama*. Berita Harian. Kuala Lumpur.

Mohd Haris Bin Kasim. (2007). Ulasan Buku: “*Islam Dalam Perlembagaan Malaysia*”.

Nazri Muslim (2018). *Kedudukan Islam, Raja Melayu Kekal Terpelihara*. Berita Harian. Kuala Lumpur

Nurkhamimi Zainuddin (2018). *Islam Jamin Hak Penganut Agama Lain*. Harian Metro. Kuala Lumpur

Zamri Hashim (2018). *Kedudukan Islam Wajar Dipertahankan*. Berita Harian. Kuala Lumpur.